

Doni elesettek emléknapja

2019. január 11.

A doni elesettekre való megemlékezés egy rendszeres városi rendezvény, ahol a lakosság a doni áttörés eseményeiről és a harcok során elhunyt hős katonákról emlékezik meg először a II. világháborús emlékműnél, majd emlékműsorral, melyet a hideg időre való tekintettel ebben az évben a kiskunhalasi Községek Házában tartottak. Iskolánk minden évben jó néhány intézményi és városi ünnepséget valósít meg. Úgy gondolom, ezek a városi megemlékezések több szempontból is fontosak az iskola életében. Jelentős szerepet játszanak abban, hogy erősödjön a város és az iskola közötti kapcsolat. Ezeken a rendezvényeken a diákok is fejlődnek, hiszen gyakorolják, hogyan kell ennyi ember előtt megszólalni. Szinte kivétel nélkül a városi média is képviselteti magát, így a gyerekek, szülők a rádióban és a tévében is visszanézhetik magukat. Nem utolsó sorban pedig ezek által erősödik a nemzeti öntudat a diákságban.

Ebben az évben az a megtiszteltetés ért, hogy a szervezők engem kértek fel az emlékező beszéd megtartására. Székelyföldi matematikatanárként nagyon nagy dolog, ugyanakkor nagy lehetőség volt ez számomra, hogy a polgármester, a kiskunhalasi képviselő testület, papok, lelkészek, az egyházak képviselői és a város lakói mindannyian engem hallgatnak. Ennek az igazán megtisztelő felkérésnek igyekeztem legjobb tudásom szerint eleget tenni.

1. sz. melléklet: Emlékbeszéd

“Az a tény, hogy el kell hagyni az ezeréves határt, az erdőket, fenyőket, dombokat, hegyeket, valami mélységes szomorúsággal töltött el. Akár a haldoklónak élete eseményei, végigfutott az agyamon egész gyimesi életem, amelyet mikor idejöttem talán nem is értékeltem úgy, mint kellett volna. Az ember akkor döbben rá, hogy mit veszített, amikor már minden hiányzik, és semmi sincs többé a helyén. Végigvonult előttem egész Erdély: a Gyimes völgyének szépsége, hangulata, napfelkeltéi, naplementéi, zúgó fenyvesei, felszökkenő szabad vadjai. Eszembe jutnak a gyönyörű tájakon végzett barangolásaim, havas utakon sível, vagy száraz terepen gyalog vagy lóháton. Szerettem volna mindezt, a

gyantaszagú erdőkkel, völgyekkel, gyimesi vadvirágokkal együtt, úgy ahogy van, magammal vinni. Emlékezetemben ma is elevenen élnek a Gyimesi-szoros Tatros felé igyekvő patakjai. Búcsúzom tőlük, és most élem át csak igazán a veszteséget...”

Sebő Ödön: A halálraítélt zászlóalj

Tisztelt Halasiak! Tisztelt Megemlékezők!

Így vett búcsút a csikországi Gyimesektől 1944 őszén vitéz Sebő Ödön főhadnagy, mielőtt az ezeréves határt védő katonáival kitörni kényszerült a szovjet ostromgyűrűből. A Keleti-Kárpátok őrei, a székelyek több mint ezer éven át védték hazánkat a Moldova felől betörő ellenségekkel szemben. Így volt ez a II. világháborúban is, amikor a szovjetek a román árulókkal karöltve a Gyimesi-szorosban ránk törtek. A székely határvadászok a végsőkig feltartóztatták a túlerőt, aztán sikeresen kitörtek a véres katlanból.

Néhány éve barátaimmal, túratársaimmal ott, a Keleti-Kárpátok véráztatta harcmezőin hadisírgondozással, máskor túrákkal emlékezünk a magyar katonák bátorságáról, becsületes helytállásukról, akik a törvények által rájuk rótt kötelezettségüknek eleget téve védték hazánk akkori határát, megtették, amit meg lehetett tenni, sőt annál sokkal, de sokkal többet. Végigmenni az egykori futóárkokon, látni a lövészgödröket, megfigyelőállásokat, vagy éppen töltényhüvelyeket találni, amik bizonyítják, hogy 1944 őszén heves harcok dúltak a szülőföldemen, azt érezni, hogy csak az idő választ el a háború borzalmától – igazán különös érzés. Ezekről az élményeimről meséltem egy óraközi szünetben, amikor kollégám felkért a mai beszéd elmondására. Akkor gondolkodás nélkül igent mondtam, de később el kezdtem izgulni, hogy egy városi megemlékezésen mit mondhatna egy székelyföldi matematikatanár.

Arra gondoltam, hogy egy emléktúrára hívom most Önöket szülőföldemre, a Keleti-Kárpátokba. A 32-es határvadászok emléktúrájára, amely az egyszerű, tisztességes katonák százezreinek emlékét őrzi, akik eleget tettek a behívóparancs kötelezettségének, és azoknak a jól kiképzett tiszteknek, akik legjobb tudásuk szerint vezették a rájuk bízott katonákat, feleltek életükért.

Ezt a túrát Sebő Ödön: A halálra ítélt zászlóalj c. könyve ihlette. Sebő Ödön 1942 decemberében végzett a Ludovikán, ahonnan a gyimesi 32. határvadász zászlóaljhoz került. Mivel az évfolyam 252 főből állott, ő pedig a kettes rangszámmal végzett, oda helyezték, ahová kérte, Gyimesfelsőlokra. Ez a hadinapló nemcsak egyszerű háborús

dokumentumkönyv, hanem szerelmeskönyv Erdélyről. Mély áhitattal, szeretettel, lelkesedéssel ír az ottani tájakról, emberekről, székely katonáiról.

Amikor a Vörös Hadsereg 1944-ben elérte hazánk ezeréves határát, a románok átállása után a Keleti-Kárpátok több átjárójában is sikerült áttörniük. Ám Gyimes még tartotta magát. A könyv beszámol arról, ahogy katonáink a becsület és a hűség erényével felvértezve a végsőkig kitartva három hétig védték a szorost és környékét. Aztán ahogy a túlerő halálos ölelése egyre szorítóbb lett, eljött a kitörés ideje. Sebő hadnagy olyan részletesen írja le a kitörés útvonalt is, hogy néhány éve turistajelzésekkel jelölték ki, s így ma már bejárható.

Immár hagyomány, hogy a 32-es határvadász emléktúra előtti napon felmegyünk a Sebő hadnagy keresztjéhez, és szentmisével emlékezünk. Erről így ír:

„Már korábban kinéztem magamnak az Ugra-tetőt, amely az Apahavastól kezdetben gyengéden, majd meredekebben lejt Gyimesfelsőlók vasútállomásáig. Ezt a kirándulást egy személyesre terveztem. Egymagamban akartam csodálni a gyönyörű tájat, és egyedül szerettem volna lenni az isteni Kárpátokkal. A térkép szerint egy keresztnek kellett volna következni a gerincen, de bárhogy tekergettem a nyakam, nem találtam meg. Nem volt vitás, hogy ez a kereszt a térképfelvétel idején még létezett, (...). Ezt a keresztet tehát eltávolították azóta, mégpedig nem jóindulatból. Megfogadtam, hogy mihelyt módom lesz rá, a keresztet vissza fogom állítani a helyére. (...) Húsvétkor eljött a tavasz, ideje volt beváltani a fészületre vonatkozó ígéretünket. Ezért egy nap erre az apahavasi lejtőre rendeztünk menetgyakorlatot, fejszével, fűrészszel. A székely legényeket nem kellett tanítani erre a munkára. Mire felocsúdtam, már állt a kereszt, rajta a felírás: „Sebő hadnagy keresztje.” Aztán jött a magyar golgota, és a hazával együtt megint elveszett. De a fészület nem a halál, hanem a feltámadás jelképe.

(Sebő Ödön: A halálra ítélt zászlóalj)

Túránkön több alkalommal velünk tartanak a Honvéd Hagyományörző Egyesület Soproni tagozatának katonái is, eredeti felszerelésben, s bár az eredeti egyenruha nem ideális a kánikulai melegben, ők mégis vállalják ezt az áldozatot a hősök iránti tiszteletből, még méltóságtelegesebbé, autentikusabbá téve emléktúránkat.

Az emléktúra számomra legmeghatóbb része, amikor beérkezünk Csíkszentdomokosra, a gyimesi csángóföldről a csíki székelyek lakóhelyére, ahol a helyi fúvós zenekar rázendít az Erdély-indulóra. Elöl mindig az emlékút őrei, majd a hagyományörző „katonák”, majd a

túrázók hosszú sora érkezik. Mindig könnyet csal a szemekbe, ahogy a helyiek a település utcáin integetve üdvözölnék, kínálgatnak fánkkal, pálinkával. Szép lett volna, ha Sebő főhadnagy úr is így vonulhatott volna be a faluba 1944 őszén egy sikeres menetgyakorlat után, majd az autójába ülve hazautazott volna, de – mint sajnos ismert – neki és katonáinak ekkor kezdődött az igazán nagy „túra”: egyre fogyatkozva, megsemmisült, szétszórt alakulatok túlélőivel kiegészülve Erdélyen, Magyarországon, Felvidéken át Németországig. 1945. május 8-án tették le a fegyvert az amerikai csapatok előtt a bajorországi Nabburgban.

Most pedig kérem, hallgassák meg a honvédő harcok egyik utolsó, köztünk élő tanúja Orbán Feri bácsi visszaemlékezését felvételről. (2 perc)

A háború és Erdély elveszett ugyan, de a nemzet tovább él a Székelyföldön és a Kárpát-medencében, hisz őseink véréből mindig új hajtások sarjadnak.

Kedves Emlékezők!

Fogadjuk meg, hogy soha nem feledjük a hősöket, akik megcselekedték, amit megkövetelt a haza. Ha útjuk a Gyimesi-hegyekbe viszi Önöket, a természet csodálata mellett hajtsanak fejet a hősi halottak előtt is. „És, hogy értünk hozott áldozatuk ne legyen hiábavaló, kívánom, hogy a magunk személyes frontján ma is cselekedjünk meg, amit megkövetel a haza. Ha így teszünk, miénk lesz a diadal, és nem a hitetlenkedőké.” (Moys Zoltán, Hazajáró)

Köszönöm, hogy meghallgattak!

2. sz. melléklet: Diavetítés a beszéd közben

00:06

9

00:06

10

00:06

11

00:06

12

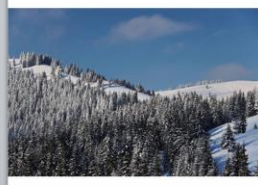
00:06

13

00:06

14

00:06

15

00:25

16

00:42

17

00:06

18

00:06

19

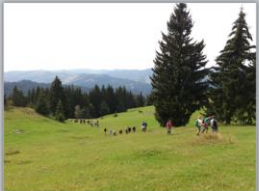
00:06

20

00:06

21

00:06

22

00:06

23

00:06

24

00:06

25

00:06

26

00:06

27

00:06

28

00:06

29

00:45

30

00:59

31

00:15

32

00:15

37

00:03

38

00:03

39

00:03

40

00:03

41

00:03

42

00:03

43

00:03

44

00:03

45

00:03

46

00:06

47

00:06

48

00:05

49

00:05

50

00:05

51

00:05

52

00:05

53

00:05

54

00:05

55

00:05

56

00:05

57